

บทที่ 4

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 พบว่า มีตัวแปรด้านการให้บริการของหน่วยงาน กระตุ้นพัฒนาการ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรบริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และผู้เลี้ยงดู ตัวแปรบริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ ตัวแปรบริการด้านการจัดการ และตัวแปรบริการด้านการให้ความรู้ คำปรึกษา และข้อมูล ที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กเข้ารับบริการ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้วยอำนาจจำแนกในระดับร้อยละ 68.6 และมีความแม่นยำในการคาดคะเนการนำเด็กเข้ารับบริการของผู้เลี้ยงดูได้ถูกต้องสูงถึงร้อยละ 93.7

การอภิปรายผลตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรดังกล่าวที่มีความสัมพันธ์กับการนำเด็กเข้ารับบริการของผู้เลี้ยงดู ทั้งนี้จะเป็นการอภิปรายจากแนวคิดและหลักการในการกระตุ้นพัฒนาการ รวมทั้งจากข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดู

1. บริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู

ปัจจัยนี้ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมาเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กเข้ารับบริการ ได้ดีที่สุด เมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น ๆ ที่นำมาวิเคราะห์ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการมุ่งเน้นเฉพาะตัวเด็ก ไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวในการดูแลเด็กควบคู่ไปกับการช่วยเหลือเด็กโดยทีมผู้เชี่ยวชาญ

เป้าหมายสูงสุดของการกระตุ้นพัฒนาการ คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (empower) ให้แก่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวเกิดความมั่นใจและมีศักยภาพในการดูแลเด็กของตน โดยไม่ต้องคอยแต่จะพึ่งพาความช่วยเหลือจากทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเพียงอย่างเดียว ดังนั้นหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการควรช่วยให้ผู้เลี้ยงดูมีความเข้าใจพฤติกรรม และการแสดงออกของเด็ก มีความสามารถในการรับรู้ และตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ช่วยให้เกิดและผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (Fralberg, 1974 cited in Hanson, 1996) การที่เด็กและผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกจากจะทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการแสดงบทบาทของการเป็นผู้เลี้ยงดูที่ดี กล้าเผชิญหน้ากับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว สามารถช่วยเหลือเด็กและอยู่ร่วมกับเด็กอย่างมีความสุข มีความอดทนและเข้าใจในความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กแล้วนั้น ในส่วนของตัวเด็กเอง ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็กยังเป็นการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น โดย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

เฉพาะการสร้างความผูกพันที่มั่นคงระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู อันจะส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาทักษะทางสังคมที่ดีต่อไปในอนาคต (Hanson & Lynch, 1989)

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นผู้ที่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Friman & Altman, 1990; Friman, Barnard, Altman, & Wolf, 1986; Polster & Dangle, 1984; Wolf, Braukmann, & Ramp, 1987 cited in Bailey & Wolery, 1992) อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่เด็กใกล้ชิด และใช้เวลาในการอยู่ร่วมกันมากที่สุด โดยเหตุนี้ถึงแม้ผู้เลี้ยงดูจะนำเด็กมารับบริการจากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ แต่ก็เพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เมื่อเทียบกับเวลาส่วนใหญ่คือการดูแลเด็กด้วยตนเองที่บ้าน ดังนั้นการเข้าใจเด็ก การมีความสุขในการอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เลี้ยงดูต้องการเป็นอันดับหนึ่ง

จากงานวิจัยเรื่อง The relationship of parent-child interaction to the effectiveness of early intervention service for at-risk children and children with disabilities โดย Mahoney และ Boyce ปี 1998 พบว่า การกระตุ้นพัฒนาการที่สามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้เลี้ยงดูจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบปฏิสัมพันธ์กับเด็ก โดยปรับเปลี่ยนวิธีการตอบสนองให้มีความเหมาะสมกับเด็กที่อยู่ในความดูแลของตน ถึงแม้ว่าผู้เลี้ยงดูจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและรู้จักเด็กมากที่สุด แต่เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่อง หรือล่าช้าทางพัฒนาการ จะมีรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกที่เข้าใจยาก อีกทั้งผู้เลี้ยงดูยังขาดประสบการณ์และความรู้ในการดูแลเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือให้เด็กและผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และจากงานวิจัยเรื่อง Enhancing parent-child interaction as a foundation for early intervention โดย McCollum, Gooler, Appl และ Yates ปี 2001 สรุปว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรช่วยสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงดูและเด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยควรเปิดโอกาสให้ผู้เลี้ยงดูฝึกสังเกตเด็ก ซึ่งเป็นการช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก สามารถตอบสนองเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจะเป็นผู้แนะนำสิ่งที่ผู้เลี้ยงดูควรปฏิบัติต่อเด็ก พร้อมทั้งแสดงแบบอย่างในการตอบสนองต่อพฤติกรรมที่หลากหลายของเด็ก ทั้งนี้เพื่อช่วยทำให้เด็กและผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูจึงเป็นบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำเด็กเข้ารับบริการ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการ พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว มีความพึงพอใจต่อบริการด้านนี้ค่อนข้างสูง โดยกล่าวว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ช่วยทำให้ตนเข้าใจความต้องการของเด็ก สามารถปฏิบัติต่อเด็ก หรือเลี้ยงดูเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

รู้จักวิธีในการปลอบโยนให้เด็กมีอารมณ์ที่ดีขึ้น สังเกตการแสดงออกของเด็กได้มากขึ้น ซึ่งก่อนหน้าที่จะนำเด็กมารับบริการ ผู้เลี้ยงดูกล่าวว่า ตนเองเกิดความรู้สึกสับสน เครียดและท้อแท้ เนื่องจากไม่เข้าใจการกระทำและอารมณ์ของเด็ก ไม่สามารถตอบสนองของความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กได้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเอง ไม่มีความสามารถในการเลี้ยงดูเด็ก

ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ พบว่า หลังจากนำเด็กมารับบริการแล้ว กลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว ยังคงให้การดูแลเด็กตามแบบที่ตนคุ้นเคย ทั้งยังรับว่าไม่สามารถเข้าใจและตอบสนองของความต้องการของเด็กได้ ทำให้เกิดความไม่มั่นใจและมีความเครียดอยู่เสมอ ๆ เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่และช่วยเหลือผู้เลี้ยงดูเท่าที่ควร ผู้เลี้ยงดูต้องพยายามสังเกต และทำความเข้าใจการแสดงพฤติกรรมของเด็กเอง อีกทั้งยังไม่มีกรให้คำแนะนำในการสังเกตเด็ก หรืออธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ผู้เลี้ยงดูจึงไม่สามารถเข้าใจการกระทำของเด็กได้ รวมทั้งเด็กมีอารมณ์แปรปรวน ยากต่อการเลี้ยงดู ทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ และเลิกนำเด็กมารับบริการในที่สุด ทั้งยังเกิดความรู้สึกว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำเด็กมารับบริการ เพราะการนำเด็กมารับบริการ ไม่ได้ทำให้ตนเองและเด็กได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเลย แต่กลับต้องแบกรับภาระเพิ่มมากขึ้นในด้านค่าใช้จ่าย และรู้สึกเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางในการนำเด็กไปรับบริการ

นอกจากนี้กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ ยังกล่าวว่า สาเหตุที่ต้องเลิกนำเด็กมารับบริการ เนื่องจากในระยะแรก ๆ ที่พาเด็กมารับบริการ เด็กร้องไห้ไม่ยอมรับการฝึกกระตุ้นพัฒนาการ ผู้เลี้ยงดูจะกล่าวด้วยความรู้สึกท้อแท้ใจว่า ตนเองไม่ทราบว่าจะช่วยเหลือเด็กอย่างไร เจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้คำอธิบายอะไร แต่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้เลี้ยงดูที่ต้องพยายามปลอบเด็กและโน้มน้าวให้เด็กยอมฝึก ซึ่งทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความเครียดและความอึดอัดใจเป็นอย่างมาก ทั้งยังทำให้ผู้เลี้ยงดูรู้สึกว่า การนำเด็กมารับบริการกลับกลายเป็นสร้างปัญหาในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็ก ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการ ที่กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีและช่วยให้ตนเองสามารถเข้าใจพฤติกรรมของเด็กได้เพิ่มมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการให้บริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู ได้ดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้เลี้ยงดูเลิกนำเด็กมารับบริการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการไม่สามารถช่วยเหลือให้เด็กและผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ได้ช่วยเหลือให้ผู้เลี้ยงดูสามารถเข้าใจพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็ก และดูเหมือนจะทำให้เกิดปัญหาด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่เด็กร้องไห้ ไม่ยอมรับการฝึกกระตุ้นพัฒนาการใน

ระยะแรก ๆ ซึ่งทำให้ผู้เลี้ยงดู เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ ไม่ทราบวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรให้คำอธิบายและช่วยให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความเข้าใจในการกระทำของเด็กอันเนื่องมาจากความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ ดังเช่นปัญหาที่เด็กร้องไห้ไม่ยอมรับการฝึกกระตุ้นพัฒนาการในระยะต้น ซึ่งอาจจะเนื่องมาจาก เด็กยังไม่สามารถปรับตัว ไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม ไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ หรือยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเด็กอื่น ๆ ที่มีปัญหาพัฒนาการได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลือผู้เลี้ยงดู ให้มีความสามารถในการสังเกตการแสดงออกของเด็กได้ถูกต้องมากขึ้น สอนให้ผู้เลี้ยงดูมีการตอบสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม สอนวิธีการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก โดยเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการควรสาธิตวิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็ก เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้เลี้ยงดู และอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการในการแก้ปัญหาหรือตอบสนองเด็กร่วมกัน เพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงดูเข้าใจแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กอันจะส่งผลให้มีความสามารถในการเข้าใจและดูแลเด็กได้ดีมากขึ้น อีกทั้งควรมีวิธีการสอนที่หลากหลาย เนื่องจากผู้เลี้ยงดูมีความสามารถที่แตกต่างกันในการเข้าใจสิ่งที่เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการสอนหรือสื่อสาร เช่น การสอนโดยใช้สื่อวีดีโอ การสอนโดยการบรรยายหรือการสอนโดยการสาธิต เป็นต้น

2. บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ

บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมาเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการได้ดีเป็นอันดับรองจากด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู บริการในด้านนี้ครอบคลุมถึงเรื่องของประสิทธิภาพในการกระตุ้นพัฒนาการและการสนับสนุนผู้เลี้ยงดูให้มีส่วนในการกระตุ้นพัฒนาการ

วัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานของการกระตุ้นพัฒนาการ คือ การช่วยให้เด็กที่มีพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า สามารถพัฒนาได้เต็มที่สูงสุดตามศักยภาพ ในขณะที่เดียวกันการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพโดยความเชี่ยวชาญของทีมงานกระตุ้นพัฒนาการและการพยายามถ่ายทอดความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ให้กับผู้เลี้ยงดู ก็จะเป็นการสนับสนุนและช่วยเหลือให้ครอบครัวได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empower) และเกิดความมั่นใจในอันที่จะเป็นผู้มีอำนาจเต็มที่ในการช่วยเหลือและดูแลเด็กของตนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการกระตุ้นพัฒนาการดังที่กล่าวมาแล้ว

บทบาทหลักของทีมงานกระตุ้นพัฒนาการคือ การให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เลี้ยงดูคาดหวังว่าจะได้รับจากการนำเด็กเข้ารับบริการ ดังนั้นหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรให้ความสำคัญและคำนึงถึงวิธีการที่จะทำให้การกระตุ้นพัฒนาการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการจะต้องคำนึงถึงการให้บริการที่ครอบคลุมถึงการเสริมสร้างทักษะ และการพัฒนาความสามารถของเด็กในทุก ๆ ด้าน อาทิเช่น การเสริมสร้างทักษะทางปัญญา การเสริมสร้างทักษะทางสังคม การพัฒนาความสามารถในการพูด เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการใช้ของเล่นและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความบกพร่องของสภาพร่างกาย และระดับพัฒนาการของเด็ก อุปกรณ์เหล่านี้ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอและมีความหลากหลาย เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กแต่ละเพศแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะอาดด้วย นอกจากนี้การกระตุ้นพัฒนาการที่ดี จะต้องมีการปรับวิธีการกระตุ้นพัฒนาการ ให้มีความเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ซึ่งเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีประสบการณ์ในด้านนี้เป็นอย่างดี มีจำนวนเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการที่เพียงพอ เพื่อสามารถให้บริการแก่เด็กได้อย่างทั่วถึง หากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการไม่สามารถช่วยเหลือเด็กให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้น ควรจะต้องมีการส่งต่อเด็กให้เข้ารับบริการจากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการแห่งอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสม และสามารถพัฒนาความสามารถของเด็กได้ นอกเหนือจากความสามารถของทีมงานในการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพแล้วนั้น การสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงดูมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของทีมกระตุ้นพัฒนาการ ถือเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ทีมงานควรให้ความสำคัญ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของผู้เลี้ยงดู จะช่วยให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น (Bruder, 2000)

ผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ (Bidder, Bryant, & Gray, 1975; Hanson & Schwarz, 1978 cited in Hanson & Lynch, 1989) ดังนั้นในการพัฒนาความสามารถของเด็ก เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจำเป็นต้องทำให้ผู้เลี้ยงดูมีส่วนร่วมในการกระตุ้นพัฒนาการ ความใกล้ชิดและการที่ผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในขณะที่ฝึกกระตุ้นพัฒนาการนั้น จะสัมพันธ์กับการลดลงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก (Carter & Repp, 1989 cited in Bailey & Wolery, 1992) เด็กมีการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมมากขึ้น และมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการที่ชัดเจน (Bailey & Wolery, 1992)

จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนผู้เลี้ยงดูให้มีส่วนร่วมในการกระตุ้นพัฒนาการร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่ง การทำให้ผู้เลี้ยงดูเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จะต้องมีการตกลงและร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาของเด็ก รวมทั้งแนวทางในการวางแผนการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้ผู้เลี้ยงดูมีส่วนร่วมในการ

พิจารณาแนวทางการให้ความช่วยเหลือเด็ก เป็นเพราะผู้เลี้ยงดูเป็นผู้ที่รู้จักเด็กเป็นอย่างดี สามารถช่วยให้ความเห็นต่าง ๆ ได้ เช่น วิธีการที่ใช้ในการช่วยเหลือมีความเหมาะสมกับเด็ก สามารถนำมาใช้ได้จริงหรือไม่ ในการสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงดูเข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นพัฒนาการนั้น เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการควรฝึกทักษะที่จำเป็นให้แก่ผู้เลี้ยงดูให้สามารถแก้ปัญหาพฤติกรรม ส่งเสริมพัฒนาการและดูแลเด็กได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง Supporting parents: Can intervention improve parent-child relationships? โดย Letoumeau และคณะ ปี 2001 สรุปว่า การฝึกทักษะดังกล่าวให้ผู้เลี้ยงดู นอกจากจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูมีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นว่า การให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นแล้ว ยังส่งผลเชิงอำนวยการต่อคุณภาพของการให้บริการในด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูอีกด้วย งานวิจัยเรื่อง Family-centered early intervention services: Factors contributing to increased parent involvement and participation โดย Wehman ปี 1998 ได้รายงานว่าการสอนทักษะในการดูแลและฝึกกระตุ้นพัฒนาการเด็กให้แก่ผู้เลี้ยงดูนั้น จะช่วยให้ทัศนคติของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อบทบาทในการช่วยเหลือเด็กร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการดีขึ้น โดยจะเกิดความตระหนักว่า ตนเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก อย่างไรก็ตามก็ตามผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ มักจะคาดหวังว่า เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการควรเป็นผู้มีบทบาทหลักในการให้ความช่วยเหลือเด็ก และปฏิเสธที่จะมีส่วนในการช่วยเหลือเด็ก เนื่องจากตนเองไม่ต้องการรับความเครียด และมีทัศนคติว่า เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือในขณะที่ตนเองเป็นเพียงผู้มารับบริการเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ผู้เลี้ยงดูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็ก และมีเวลาในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ (Bruder & Staff, 1998; Kochanek & Buka, 1998 cited in Bruder, 2000) และผู้เลี้ยงดูก็เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กได้ดีที่สุด ผู้เลี้ยงดูจึงเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ จึงมีหน้าที่ในการช่วยให้ผู้เลี้ยงดูตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของตนเองอย่างถูกต้อง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการ พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว มีความพึงพอใจในบริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการค่อนข้างสูง โดยกล่าวว่า ตนเองมีความมั่นใจในความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ รู้สึกพึงพอใจในวิธีการกระตุ้นพัฒนาการและรู้สึกว่าการกระตุ้นพัฒนาการช่วยทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และกล่าวว่า เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการสามารถสอนวิธีการกระตุ้นพัฒนาการที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติกับเด็กได้จริงในชีวิตประจำวัน ทำให้สามารถช่วยเหลือและอยู่ร่วมกับเด็กด้วยความเข้าใจมากขึ้น

ในทางตรงกันข้าม จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว กล่าวว่า วิธีการที่เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการใช้ในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการนั้น ไม่มีความหลากหลาย ซ้ำซาก นำมาใช้ปฏิบัติกับเด็กทุกคนเหมือนกัน ไม่มีการปรับวิธีการกระตุ้นพัฒนาการให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน รวมทั้งวิธีการที่แนะนำให้ผู้เลี้ยงดูนำไปปฏิบัติ นั้น ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง และไม่มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก สอนหรือบังคับให้เด็กปฏิบัติในสิ่งที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ โดยเร่งรัดให้ผู้เลี้ยงดูฝึกเด็กให้ปฏิบัติ เมื่อเด็กไม่สามารถปฏิบัติได้ ผู้เลี้ยงดูก็ถูกตำหนิจากเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ เป็นเพราะผู้เลี้ยงดูไม่ได้ฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กเพิ่มเติมที่บ้าน ทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกเครียดและกดดัน นอกจากนี้ผู้เลี้ยงดูรู้สึกว่าการที่เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการมีความลำเอียงในการช่วยเหลือ เอาใจใส่เด็ก โดยให้ความสนใจเด็กในความดูแลของผู้เลี้ยงดูที่มีความสนิทสนมกันเป็นการส่วนตัว ไม่สามารถทำให้เด็กสนุกและร่วมมือในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการ เด็กไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแล หรือฝึกกระตุ้นพัฒนาการเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจะให้ผู้เลี้ยงดูเป็นผู้ฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กเอง จึงเกิดความรู้สึกว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการละเลยในการให้บริการ วิธีการที่ใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการไม่มีประสิทธิภาพ ผู้เลี้ยงดูไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการนำเด็กเข้ารับบริการ เนื่องจากเด็กไม่ได้รับความช่วยเหลือในด้านที่ผู้เลี้ยงดูรู้สึกกังวล เช่น ต้องการให้เด็กได้รับการฝึกพูด ต้องการให้เด็กเดินได้ เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์ยังพบว่า เจ้าหน้าที่เป็นผู้ขอให้ผู้เลี้ยงดูเลิกนำเด็กมารับบริการโดยไม่ได้แนะนำหรือส่งต่อเด็กไปยังหน่วยงานที่เหมาะสมต่อไป และให้เหตุผลว่า เด็กมีพัฒนาการที่ก้าวหน้ามากกว่าเด็กคนอื่น ๆ ที่กำลังรับบริการอยู่ และมีเด็กใหม่ที่กำลังจะเข้ามาใช้บริการ รออยู่อีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กอื่น ๆ ได้รับการบริการ แต่ในความรู้สึกของผู้เลี้ยงดู เด็กในความดูแลของตน จะต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเต็มที่ตามศักยภาพ

อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่มต้องการให้มีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ เนื่องจากมีจำนวนเด็กที่มาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีจำนวนเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเท่าเดิม ทำให้เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการมีเวลาในการช่วยเหลือเด็กแต่ละคนลดลง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการได้ดังนี้

1. การฝึกกระตุ้นพัฒนาการไม่มีประสิทธิภาพ
2. เด็กไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลอย่างทั่วถึง
3. ผู้เลี้ยงดูไม่ได้รับการสนับสนุนให้ช่วยเหลือเด็กร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้น

พัฒนาการ

4. เด็กถูกละเลยในการส่งต่อ

จากปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากกาให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการได้ดังนี้

กลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กนำเด็กมารับบริการ เนื่องจาก เด็กมีพัฒนาการไม่ดีขึ้นและไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกท้อแท้ และไม่มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจะสามารถช่วยเหลือเด็กได้ อีกทั้งรู้สึกว่า เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการปล่อยให้ผู้เลี้ยงดูรับภาระในการช่วยเหลือเด็กเพียงลำพัง ดังนั้น ในการให้บริการเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กตลอดจนความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดู โดยเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการจะต้องมีความสามารถในการประเมินปัญหาตลอดจนพฤติกรรมที่เด็กแสดงได้อย่างถูกต้อง และจะต้องมีการอธิบายถึงลักษณะและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เลี้ยงดู

เนื่องจากจำนวนผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการ มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ดังนั้นการดูแลเด็กในภาคปฏิบัติ และการให้คำแนะนำ หรือสอนผู้เลี้ยงดูในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กนั้น จะต้องมีการวางแผนในการให้บริการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม โดยควรอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กให้แก่ผู้เลี้ยงดูที่มีปัญหาคล้ายคลึงกัน และช่วยกันวางแผนวิธีการในการแก้ไขพฤติกรรม หรือช่วยเหลือให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นให้กับเด็กเป็นรายบุคคล แล้วให้ผู้เลี้ยงดูเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กให้มากขึ้น โดยหากผู้เลี้ยงดูมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ก็สามารถสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการได้

การตกลงหรือการปฏิบัติเช่นนี้ จะทำให้ผู้เลี้ยงดูสามารถฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กได้เองโดยไม่รู้สึกรว่า ต้องคอยแต่จะพึ่งพาความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเท่านั้น และหลังจากเสร็จสิ้นการให้บริการในแต่ละครั้งนั้น ควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้เลี้ยงดูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีที่ใช้ในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือเด็กซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการและผู้เลี้ยงดูมีโอกาสในการสื่อสารถึงปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น

3. บริการด้านการจัดการ

เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการได้ดีเป็นอันดับสามรองจากบริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู และบริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ

การที่ตัวแปรด้านการจัดการ เป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการนำเด็กมารับบริการนั้น พิจารณาได้จากแนวคิดและหลักการของการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม ดังนี้

ในการให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงดูสามารถนำเด็กมารับบริการได้โดยสะดวก ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการอำนวยความสะดวกในการให้บริการ ตารางเวลาในการให้บริการ และอัตราค่าบริการที่เหมาะสม ปัจจัยด้านการจัดการเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความพึงพอใจและนำเด็กเข้ารับบริการ โดยหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการควรให้การอำนวยความสะดวกในด้านการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการรับเด็กแรกเข้า การอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับทางหน่วยงาน เพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงดูได้รับความสะดวกในการขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ส่งผลให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น รวมถึงการอำนวยความสะดวกในด้านการวางแผนตารางเวลาที่ให้บริการแก่เด็ก ควรมีความยืดหยุ่นสามารถเลื่อนนัด วัน เวลาได้ตามสมควร เพื่อให้ผู้เลี้ยงดูสามารถเข้าร่วมการกระตุ้นพัฒนาการได้ และตารางเวลาในการให้บริการแต่ละครั้งนั้น ควรจัดไว้อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม นอกจากนี้ อัตราค่าบริการที่หน่วยงานจัดเก็บนั้น ควรจะมีอัตราที่เหมาะสม เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถนำเด็กมารับบริการได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากเด็กมีปัญหาสุขภาพ ผู้เลี้ยงดูต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงในการดูแลเด็ก การกระตุ้นพัฒนาการเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้เลี้ยงดูต้องรับภาระ นอกเหนือจากค่ารักษาพยาบาล ค่ายา รวมถึงค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการให้ความช่วยเหลือเด็ก ดังนั้น หากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการเก็บอัตราค่าบริการที่สูงเกินไป จะทำให้ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ไม่สามารถนำเด็กเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่องได้

จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับบริการในด้านการจัดการของหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ ในส่วนของการอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะในด้านการรับเด็กแรกเข้า และตารางเวลาในการให้บริการแก่เด็ก ดังนี้

1. การรับเด็กแรกเข้า เนื่องจากมีจำนวนเด็กที่รับบริการเป็นจำนวนมาก ผนวกกับมีเด็กที่รอเข้ารับบริการจำนวนมากเช่นกัน ทำให้การรับเด็กแรกเข้าเป็นไปอย่างล่าช้า จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ พบว่า ผู้เลี้ยงดูรู้สึกกังวลว่า เด็กจะไม่ได้รับบริการ หรือ

ได้รับบริการที่ล่าช้ามาก ผู้เลี้ยงดูไม่ต้องการให้เด็กเสียเวลาในการรอคอย เนื่องจากทำให้เด็กเสียโอกาสในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการในช่วงเวลาดังกล่าว อาจทำให้เด็กมีพัฒนาการที่บกพร่อง หรือล่าช้ามากขึ้น หรือไม่สามารถช่วยเหลือเด็กได้ทันเวลา และจากงานวิจัยเรื่อง Reducing parental dissatisfaction with a child and adolescent psychology service: A process of quality improvement โดย Paul ปี 2001 พบว่า ผู้เลี้ยงดูมากกว่าครึ่ง ไม่พึงพอใจต่อระยะเวลาในการรอเข้ารับบริการ โดยกล่าวว่า ต้องรอคอยเป็นเวลามากกว่า 3 เดือน จึงจะได้เข้ารับบริการ ส่วนกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการนั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่ากลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว ไม่ได้ให้ความสำคัญ หรือสนใจกับระยะเวลาที่รอเข้ารับบริการ แต่จะรู้สึกพึงพอใจในท้ายที่สุดแล้ว เด็กได้เข้ารับบริการ รวมทั้งตนเองมีความพึงพอใจต่อบริการที่ได้รับ

2. ตารางเวลาในการให้บริการแก่เด็ก เนื่องจากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ ต้องรับผิดชอบในการให้บริการแก่เด็กเป็นจำนวนมาก รวมทั้งต้องแบกรับภาระปัญหาต่าง ๆ ของเด็กมากมาย ดังนั้น จึงต้องมีการวางแผนในการให้บริการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ พบว่า หากเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการไม่นัดเด็กให้มารับบริการอย่างต่อเนื่อง มีการเลื่อนนัดบ่อยหรือผิดนัด จนเป็นเหตุให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความเบื่อหน่าย และรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญในการให้บริการ นอกจากนี้ช่วงห่างของระยะเวลาในการนัดแต่ละครั้งที่ยาวเกินไป อาทิเช่น 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน เป็นต้น ก็เป็นเหตุทำให้ผู้เลี้ยงดูเลิกนำเด็กไปรับบริการ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กมารับบริการ พบว่า ผู้เลี้ยงดูมีความต้องการให้เด็กได้รับการฝึกกระตุ้นพัฒนาการจากเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยพบว่า ผู้เลี้ยงดูที่มีเวลาในการนำเด็กมารับบริการ ต้องการให้มีการให้บริการทุกวัน ส่วนผู้เลี้ยงดูที่ไม่สามารถนำเด็กมารับบริการได้เนื่องจากต้องประกอบอาชีพในเวลาดังกล่าว ก็จะให้ญาติสนิท หรือคนใกล้ชิด รวมถึงพี่เลี้ยงที่คอยดูแลเด็กเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเด็กมารับบริการแทน และมีความต้องการให้มีการเปิดบริการในช่วงเย็น หรือวันเสาร์ อาทิตย์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ตนเองสามารถนำเด็กไปรับบริการได้ด้วยตนเอง ส่วนผู้เลี้ยงดูที่มีฐานะเศรษฐกิจดี ก็จ้างเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ให้ไปฝึกเด็กเพิ่มเติมที่บ้าน จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการด้านการจัดการได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านความล่าช้าในการรับเด็กแรกเข้า
2. ปัญหาด้านความไม่ต่อเนื่องในการให้บริการ

จากปัญหาที่กล่าวมา สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการให้บริการด้านการจัดการได้ดังนี้

เนื่องจากมีเด็กจำนวนมากที่ต้องการบริการจากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ แต่จำนวนเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการมีจำนวนจำกัด หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการจึงไม่สามารถรับ

เด็กเข้ารับบริการได้ทันตามความต้องการของผู้เลี้ยงดู ทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความกังวลดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ดังนั้นในช่วงเวลาที่ผู้เลี้ยงดูรอเฝ้าเด็กเข้ารับบริการนั้น เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ สามารถแนะนำวิธีการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้ผู้เลี้ยงดูนำไปปฏิบัติให้เด็กได้เอง โดยผู้เลี้ยงดูสามารถขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เลี้ยงดูรู้สึกว่าจะได้รับความดูแล เอาใจใส่หรือมีการประสานติดต่อกันระหว่างหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการในการถ่ายโอนเด็กให้เข้ารับบริการ ณ หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการแห่งใหม่ที่สามารถรับเด็กเข้ารับบริการได้รวดเร็วกว่า อีกทั้งเป็นการช่วยให้ผู้เลี้ยงดูได้รับโอกาสในการเลือกหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการที่มีความเหมาะสมกับเด็กและครอบครัว ในการตัดสินใจว่าจะช่วยเหลือเด็กด้วยวิธีใดนั้น ควรพิจารณาถึงความต้องการของผู้เลี้ยงดูเป็นลำดับ โดยเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ จะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการแห่งต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

ตามหลักการของการกระตุ้นพัฒนาการนั้น จะต้องให้บริการโดยคำนึงถึงความต้องการและความจำเป็นของเด็กและผู้เลี้ยงดู โดยหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการจะต้องมีความยืดหยุ่นในด้านของเวลาที่จัดให้บริการแก่เด็ก เพื่อให้การบริการนั้น สามารถตอบสนองและรองรับเด็กและผู้เลี้ยงดูได้ ดังนั้นหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการจะต้องมีการวางแผนในการให้บริการอย่างรัดกุมและเป็นระบบมากขึ้น โดยจะต้องทำการสำรวจถึงความต้องการของผู้เลี้ยงดูแต่ละท่านว่าต้องการนำเด็กมารับบริการในช่วงเวลาใด จำนวนกี่ครั้งต่อสัปดาห์ หรือต้องการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กเองที่บ้าน โดยจะนำเด็กมารับบริการนาน ๆ ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของผู้เลี้ยงดูเป็นสำคัญ

การกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นกับความร่วมมือของผู้เลี้ยงดูในการช่วยเหลือเด็กร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเป็นสำคัญ การจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นการช่วยสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการสามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างราบรื่นและมีคุณภาพมากขึ้น เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการด้วย เนื่องจากผู้เลี้ยงดูได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empower) สามารถพึ่งพาตนเองในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการได้มากขึ้น และช่วยลดความต้องการในการให้เจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก

4. บริการด้านการให้ความรู้ คำปรึกษา และข้อมูล

เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการได้ดีเป็นอันดับสุดท้าย รองจากบริการด้านการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดู บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ และบริการด้านการจัดการตามลำดับ

การที่ตัวแปรด้านการให้ความรู้ คำปรึกษา และข้อมูล เป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการนำเด็กมารับบริการนั้น พิจารณาได้จากหลักการของการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม ดังนี้

ในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการและผู้เลี้ยงดู การให้ความช่วยเหลือจะดำเนินไปอย่างไรราบรื่นและมีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้เลี้ยงดูมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งพื้นฐานที่ทำให้ผู้เลี้ยงดูมีความเข้าใจพฤติกรรม และการแสดงออกของเด็กมากขึ้น สามารถคาดหวังระดับความสามารถหรือระดับพัฒนาการที่เด็กควรจะเป็นได้อย่างเหมาะสม เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้มีความสามารถในการเลี้ยงดูเด็ก และสามารถให้ความช่วยเหลือด้วยความอดทนและด้วยความเข้าใจ การช่วยเหลือให้ผู้เลี้ยงดูสามารถดูแลเด็กได้อย่างเหมาะสม ยังเป็นการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็ก สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการเอื้อต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empower) ให้ครอบครัวด้วยเช่นกัน แต่หากผู้เลี้ยงดูไม่มีความรู้ดังกล่าว ก็จะไม่มีความเข้าใจพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็ก ตลอดจนไม่สามารถช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กมีระดับความสามารถ หรือระดับพัฒนาการที่ควรจะเป็นได้ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ พบว่า ผู้เลี้ยงดูไม่พึงพอใจในความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพัฒนาการที่หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการจัดให้ เนื่องจากกล่าวว่า ไม่มีการให้ความรู้ด้านนี้แก่ผู้เลี้ยงดูอย่างจริงจัง ตนเองไม่ได้รับความรู้ดังกล่าวและไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการเป็นผู้อธิบายให้ความรู้แก่ตนเอง เพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมและโรคของเด็ก ตลอดจนช่วยเหลือในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง Parents of infants and toddler with special needs: Sharing views of desired services โดย Hadadian และ Merbler ปี 1995 พบว่า ความต้องการหลักที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญมากที่สุด คือการได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอาการหรือโรคของเด็ก แนวทางในการเลี้ยงดู ลักษณะหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการ ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับข้อมูลดังกล่าว จะช่วยทำให้ตนเองรู้สึกมั่นใจและทราบแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและดูแลเด็กในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ ยังให้ความเห็นว่าผู้เลี้ยงดูต้องการข้อมูลจากทีมงานกระตุ้นพัฒนาการในเรื่องความก้าวหน้าทางพัฒนาการที่เป็นผลมาจากการฝึกกระตุ้นพัฒนาการ โดยต้องการทราบถึงปัญหา วิธีการแก้ไขตลอดจนระดับพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากการทราบข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกว่า เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการไม่ได้ละเลยในการช่วยเหลือเด็ก อีกทั้งเป็นการทำให้ตนเองรู้สึกสบายใจและมั่นใจว่าเด็กกำลังมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ จากที่กล่าวมาข้างต้น จะสังเกตเห็นได้ว่า การได้รับทราบข้อมูลดังกล่าว นอกเหนือจากประโยชน์ตามที่กล่าวมาแล้ว ยังเป็นการช่วยทำให้มีการสื่อสารกันระหว่างเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการและผู้เลี้ยงดูเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก และความต้องการของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก

นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เลี้ยงดูแก้ปัญหาเด็กด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง หรือได้รับคำแนะนำผิด ๆ จากบุคคลอื่นที่ไม่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างแท้จริง และอาจจะทำให้เด็กได้รับความช่วยเหลือที่ไม่ถูกต้อง เช่น พึงพาเวทมนตร์ หรืออำนาจจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการช่วยเหลือเด็ก ตีมน้ำมนต์ เมียนต์เด็ก กักขังเด็ก เป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า ได้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นจริง ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ผู้เลี้ยงดูไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องในการช่วยเหลือเด็ก

นอกจากนี้กลุ่มผู้เลี้ยงดูดังกล่าว ต้องการให้มีการตั้งศูนย์ให้คำปรึกษา กระจายอยู่ตามแหล่งชุมชน เนื่องจากตนเองขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก วิธีการแก้ปัญหาเด็ก หรือแม้แต่ปัญหาสุขภาพของตนเอง และต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ ได้พูดคุยกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่อยู่ในวัยต่าง ๆ กัน และทราบแนวทางในการวางแผนอนาคตให้เด็ก รวมทั้งทราบระดับความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่องคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้เนื่องจาก การพูดคุยกับผู้เลี้ยงดูที่มีเด็กต่างอายุกันนั้น ทำให้ตนเองทราบความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็ก ก่อให้เกิดความหวัง กำลังใจในการให้ความช่วยเหลือและเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งตามหลักการให้บริการการกระตุ้นพัฒนาการที่ดีนั้น ควรให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เลี้ยงดูตลอดจนมีการให้คำปรึกษา และจัดกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ที่ช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความเครียดที่เกิดจากการเลี้ยงดูเด็ก (Mahoney & Dennebaum, 1990)

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การให้ความรู้ คำปรึกษาและข้อมูลแก่ผู้เลี้ยงดู เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยผลในทางตรงต่อผู้เลี้ยงดูคือ ช่วยทำให้ผู้เลี้ยงดูมีระดับความเครียดและอาการซึมเศร้าลดลง ช่วยให้ผู้สามารถเผชิญหน้าและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี และถูกต้องมากขึ้น (Wehman, 1998) และผลที่มีต่อเด็กคือ เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ

อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามระดับพัฒนาการของเด็ก โดยได้รับความช่วยเหลือด้วยความอดทน และด้วยความเข้าใจมากขึ้น (Yoder, 1990 cited in Bailey & Wolery, 1992)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปปัญหาจากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูที่เล็กลงมาเด็กมารับบริการเกี่ยวกับการให้บริการด้านความรู้ คำปรึกษาและข้อมูลได้ดังนี้

1. ผู้เลี้ยงดูไม่ได้รับความรู้ที่เอื้อต่อการช่วยเหลือเด็กเท่าที่ควร
2. ผู้เลี้ยงดูมีความรู้สึกว่าจะต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการอย่างเต็มที่ เนื่องจากตนเองไม่มีความรู้ และความเชี่ยวชาญในด้านการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก
3. ข้อมูลที่ผู้เลี้ยงดูเห็นว่าสำคัญ และต้องการได้รับการสนับสนุนคือ ต้องการได้รับความรู้เกี่ยวกับลักษณะของโรคหรืออาการของเด็ก ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสามารถของเด็กที่สามารถพัฒนาไปได้สูงสุดเต็มที่ตามศักยภาพ โดยต้องการให้ผู้เลี้ยงดูที่ประสบความสำเร็จในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กที่มีลักษณะของโรค หรืออาการที่แตกต่างกัน แบ่งปันประสบการณ์ในการดูแลและช่วยเหลือเด็ก รวมทั้งต้องการให้มีการจัดทำคู่มือการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กในทุกช่วงวัย และหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทางพัฒนาการเด็ก เพื่อให้ผู้เลี้ยงดูสามารถดูแลและช่วยเหลือเด็กด้วยความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

จากปัญหาที่กล่าวมา สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการให้บริการด้านความรู้ คำปรึกษาและข้อมูลได้ดังนี้

ผู้เลี้ยงดูที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า นั้น ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของเด็กที่อยู่ในความดูแล ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านสภาพจิตใจ รวมถึงปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้เลี้ยงดูจึงต้องเผชิญหน้ากับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยต้องได้รับความกำลังใจจากบุคคลรอบข้าง รวมถึงความรู้ คำปรึกษาและข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการควรมีการจัดอบรม หรือเผยแพร่ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ผู้เลี้ยงดูอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เลี้ยงดูตระหนักในความสามารถของตน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการในการช่วยเหลือเด็ก โดยในการให้ความรู้นั้น เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการสามารถปฏิบัติได้ตลอดเวลาขณะที่ให้บริการแก่ผู้เลี้ยงดู โดยควรถ่ายทอดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ทำให้ผู้เลี้ยงดูสามารถเข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงดูเกิดความรู้สึกมั่นใจในการแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่า โดยปกติแล้วผู้เลี้ยงดูมีความต้องการรับทราบข้อมูลใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยตรงต่อการดูแลเด็ก ต้องการหาวิธีทางที่จะทำให้เด็กมีชีวิตรุ่งดีขึ้น และไม่รู้สึกลัวความรู้หรือ

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ตนได้รับนั้นเพียงพอแล้ว แต่มีความต้องการในการแสวงหาความรู้ และข้อมูลใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรเป็นผู้กระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ ที่สามารถช่วยเหลือให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งจัดเตรียม หรือสรรหาแหล่งความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ ให้ผู้เลี้ยงดูได้ศึกษา และค้นคว้าด้วยตนเอง

นอกจากนี้หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการ ควรมีการให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดูแลสุขภาพของมารดา ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ขณะตั้งครรภ์ และหลังตั้งครรภ์ เพื่อเป็นการป้องกันหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดเด็กที่เกิดมาที่มีความผิดปกติ หรือมีพัฒนาการบกพร่อง หรือล่าช้า รวมทั้งการวางแผนในการให้คำปรึกษา และความรู้แก่ผู้เลี้ยงดูที่ทราบว่าเด็กของตนมีความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการอย่างทันท่วงที เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เลี้ยงดูสามารถปรับตัว และเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีที่ถูกต้อง รวมถึงทราบแนวทางในการพัฒนาและเลี้ยงดูเด็กให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข

ความเข้าใจในเรื่องการกระตุ้นพัฒนาการและความเชื่อในเรื่องความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ

ถึงแม้ว่าปัจจัยทั้ง 2 ตัวนี้จะไม่มีผลในการจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่นำเด็กเข้ารับบริการ และกลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เลิกนำเด็กมารับบริการ แต่ก็เป็นที่น่าสนใจในการอภิปรายเนื่องจากความเข้าใจและความเชื่อที่ถูกต้องในเรื่องนี้มีความสำคัญมากต่อการกระตุ้นพัฒนาการ โดยหากผู้เลี้ยงดูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการที่ถูกต้องแล้ว จะทำให้นำเด็กเข้ารับการพัฒนาการ และให้คุณค่า ความสำคัญ และเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดจากการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการในการให้ความช่วยเหลือเด็ก (Bailey & Wolery, 1992) นอกจากนี้การที่ผู้เลี้ยงดูมีความเชื่อที่ถูกต้องในเรื่องความบกพร่องทางพัฒนาการ จะช่วยให้ผู้เลี้ยงดูสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาพัฒนาการของเด็กด้วยความเข้าใจ และเตรียมพร้อมในการให้ความช่วยเหลือ ตอบสนอง หรือสนับสนุนเด็กอย่างถูกต้องและเหมาะสม (Singer & Power, 1993 cited in Beckman, 1996)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ที่ต้องทำให้ผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการได้มีความเข้าใจเรื่องการพัฒนาการที่ดีมากขึ้น

จากการสอบถามโดยตรงจากผู้เลี้ยงดูเพื่อพยายามหาสาเหตุที่กลุ่มผู้เลี้ยงดูที่เข้าร่วมในการวิจัยนี้ มีคะแนนความเข้าใจเรื่องของการกระตุ้นพัฒนาการในระดับปานกลาง พบว่า สาเหตุที่ผู้

เลี้ยงดูให้คะแนนความเข้าใจของตนในระดับกลาง ๆ นั้นเนื่องจากตนเองยังไม่มั่นใจเต็มที่ว่า ความเข้าใจของตนถูกต้องหรือไม่ และต้องการให้เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการช่วยให้ตนเองมีความเข้าใจในเรื่องการกระตุ้นพัฒนาการอย่างถูกต้องมากขึ้น อาทิเช่น ประสิทธิภาพ และประโยชน์ของการกระตุ้นพัฒนาการ บทบาท และความสำคัญของผู้เลี้ยงดูในการกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก เป็นต้น

และจากการสังเกตค่าเฉลี่ยของคะแนนความเชื่อของผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่มในเรื่องความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ พบว่า ผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม มีความเชื่อในเรื่องความบกพร่องทางพัฒนาการของเด็กในความดูแลค่อนข้างไปในทางลบ จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากกลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่มค่อนข้างต่ำ โดยจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่มยังมีความเชื่อในทางลบว่า เด็กจะไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากรู้สึกว่าการสังคมนั้นยังไม่ให้โอกาสและไม่ยอมรับ หรือให้ความสนับสนุนช่วยเหลือเด็กเท่าที่ควร รวมทั้งไม่เชื่อว่าเด็กในความดูแลของตน จะสามารถอยู่ร่วมกับเด็กที่มีพัฒนาการปกติได้ เนื่องจากเกรงว่า จะถูกเยาะเย้ย ดูถูก หรือถูกรังแกจากเด็กที่มีพัฒนาการปกติ อีกทั้งมีความเชื่อว่า ควรปกป้องและทะนุถนอมดูแลเด็กในความดูแลของตนเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กมีปัญหาด้านสุขภาพและสงสารเด็กที่ต้องเกิดมาในสภาพเช่นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม ก็ยังมีความเชื่อในทางบวกว่า การมีพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า เป็นสิ่งที่สามารถแก้ไข หรือหาแนวทางช่วยเหลือให้ดีขึ้นได้ ไม่ได้เป็นเคราะห์กรรมที่ถูกกำหนดมา และครอบครัวสามารถมีความสุขได้เท่ากับครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการปกติ เนื่องจากความสุขเกิดจากการที่ได้อยู่ร่วมกับบุคคลอันเป็นที่รัก และจากการที่สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแก้ปัญหาและมีความเห็นอกเห็นใจกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ แต่การที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า นั้น ทำให้ต้องมีภาระรับผิดชอบและดูแลมากขึ้น

จากข้อมูลที่ได้นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของเจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ ที่จะต้องช่วยเหลือให้ผู้เลี้ยงดูมีความเชื่อในเรื่องความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการของเด็กที่อยู่ในความดูแลในทางบวกและเลิกความเชื่อในทางลบ โดยจะต้องสร้างความรู้สึกมั่นใจในความสามารถของเด็กให้แก่ผู้เลี้ยงดู ซึ่งก่อให้เกิดความหวังและความเชื่อว่าเด็กสามารถมีพัฒนาการที่ดีขึ้นได้ และสามารถดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีความสุข และในการช่วยเหลือดังกล่าว เจ้าหน้าที่ทีมงานกระตุ้นพัฒนาการ จะต้องมีการกระทำที่เป็นรูปธรรมในการทำให้ผู้เลี้ยงดูมีความเชื่อที่ถูกต้อง โดยจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนอนาคตให้เด็ก แนะนำหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพ ด้านการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ลักษณะ หรือรูปแบบการให้บริการที่สำคัญของหน่วยงานระดับพัฒนาการที่ควรปฏิบัติ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เลี้ยงดูทั้งสองกลุ่ม สามารถสรุปลักษณะ หรือรูปแบบการให้บริการที่เป็นที่ต้องการของผู้เลี้ยงดู ได้ดังนี้

1. จัดให้มีรูปแบบการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เลี้ยงดูทุกประเภทได้

ตามหลักการระดับพัฒนาการที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานระดับพัฒนาการควรมีการปฏิบัติงานให้มีความยืดหยุ่น จัดบริการที่มีความหลากหลายในการตอบสนองความต้องการของผู้เลี้ยงดูให้ได้ทุกประเภท แต่เนื่องจาก การที่จะสามารถปฏิบัติตามที่กล่าวมาได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหลายด้าน อาทิเช่น จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ทีมงานระดับพัฒนาการที่มีความเพียงพอ ความทันสมัย และความหลากหลายของอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กทุกประเภท จำนวนหน่วยงานระดับพัฒนาการที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ สื่อต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบพับ โปสเตอร์ หนังสือ หรือแหล่งที่ให้ผู้เลี้ยงดูสามารถค้นคว้า เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการเข้าใจเด็กมากขึ้น ตลอดจนระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว หน่วยงานระดับพัฒนาการยังไม่สามารถปฏิบัติตามที่กล่าวมาได้จริง เนื่องจากต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มากมายในการเอื้ออำนวยให้สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เลี้ยงดูได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานระดับพัฒนาการแต่ละแห่ง โดยจะต้องมีการจัดตั้งศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือบริการสอบถามลักษณะการให้บริการของหน่วยงานระดับพัฒนาการแห่งต่าง ๆ โดยที่หน่วยงานระดับพัฒนาการจากทุกแห่ง สามารถใช้บริการในการติดต่อขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือจากศูนย์กลางดังกล่าวได้ ในกรณีที่หน่วยงานระดับพัฒนาการแห่งนั้น ๆ ไม่สามารถอำนวยความสะดวก หรือให้ความช่วยเหลือในด้านที่ครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้าต้องการได้ ซึ่งจะทำให้เด็กและครอบครัว ไม่พลาดโอกาสที่ดีในการให้เด็กได้รับความช่วยเหลือ โดยหน่วยงานระดับพัฒนาการทุกแห่ง จะต้องรายงานรูปแบบ หรือลักษณะการให้บริการแก่ศูนย์กลางดังกล่าว รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการให้บริการแก่เด็ก และครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง อาทิเช่น จำนวนเด็กใหม่ที่สามารรถรับเพิ่มได้ ความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้านในการช่วยเหลือเด็ก จำนวนเจ้าหน้าที่ทีมงานระดับพัฒนาการที่ยังสามารถให้บริการได้ เป็นต้น

2. พัฒนานองค์ความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านการกระตุ้นพัฒนาการ

นอกเหนือจากการที่หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการทุกแห่ง ควรจะต้องมีการประสานงานและร่วมมือกันในการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เลี้ยงดูแล้ว ยังควรต้องมีการร่วมมือกันในการพัฒนานองค์ความรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ที่เกิดจากการให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการด้วย เพื่อให้ศาสตร์ทางการกระตุ้นพัฒนาการมีการปรับปรุง และพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทครอบครัวในสังคมไทย สามารถประยุกต์เทคนิคหรือวิธีการในการช่วยเหลือเด็กได้เหมาะสมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยมากขึ้น ดังนั้นควรจัดให้มีการประชุม หรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยรวบรวมเจ้าหน้าที่ที่ทำงานกระตุ้นพัฒนาการ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเด็กจากหน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการแต่ละแห่ง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เลี้ยงดูได้เสนอความคิดเห็น ตลอดจนวิธีที่ใช้ในการช่วยเหลือเด็กและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ตนได้รับจากการดูแลเด็กที่มีความบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ

3. ฝึกกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็ก โดยยึดความต้องการ หรือความกังวลของผู้เลี้ยงดูที่มีต่อเด็กเป็นสำคัญ

เจ้าหน้าที่ที่ทำงานกระตุ้นพัฒนาการควรสื่อสารกับผู้เลี้ยงดูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบความต้องการ หรือความกังวลที่มีต่อเด็กตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและผู้เลี้ยงดู พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ปัญหาหรือช่วยเหลือที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของผู้เลี้ยงดู

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเป็นการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ หรือการปฏิบัติงานของหน่วยงาน กระตุ้นพัฒนาการทั้งสิ้น แต่เนื่องจากการสนับสนุนให้หน่วยงานกระตุ้นพัฒนาการสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้เลี้ยงดูและเด็กอยู่อย่างมีความสุขได้นั้น นอกเหนือจากการ คำนึงถึงปัจจัยด้านบริการแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในระบบชุมชน สังคม และประเทศด้วย

โดยระบบชุมชนนั้น ควรเป็นระบบที่เอื้อต่อการให้การช่วยเหลือครอบครัวที่มีเด็ก พัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเป็นหน่วยย่อยที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว เหล่านี้มากที่สุด ดังนั้นชุมชนที่คำนึงถึงการให้ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแล และช่วยเหลือเด็กที่มี พัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า นั้น จะเป็นการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ครอบครัวเหล่านี้ สามารถพึ่งพาชุมชนในการขอคำปรึกษาและคำแนะนำในการดูแลเด็ก หรือช่วยพัฒนาศักยภาพ เด็ก โดยชุมชนจะต้องให้ความใกล้ชิดและเอื้ออาทรต่อครอบครัวเหล่านี้ รวมถึงการสนับสนุนให้เด็ก ที่มีพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้าได้อยู่ร่วม หรือมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีพัฒนาการปกติ ทั้งนี้เพื่อ เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดี ในการแสดงความเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่น หากสามารถสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็งได้แล้ว ครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า ก็จะมี ความหวังและกำลังใจ ในการดำเนินชีวิต และในกรณีที่มีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ก็จะสามารถ ได้รับความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที

ส่วนระบบสังคมนั้น ควรเป็นระบบที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการ บกพร่องหรือล่าช้าด้วย โดยจะต้องให้ความช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรมในการทำให้เด็กที่มีพัฒนาการ บกพร่องหรือล่าช้าได้รับความช่วยเหลือดูแลอย่างดี และเปิดโอกาสให้เด็กสามารถพัฒนา ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้ครอบครัวเหล่านี้ไม่รู้สึกแปลกแยก หรือรู้สึกว่าคุณถูกดูถูกจากสังคม ทั้งนี้ควรมีการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ และสามารถปฏิบัติให้แก่เด็กและครอบครัว เหล่านี้ได้จริง รวมถึงให้สาธารณชนได้รับรู้ถึงศักยภาพของเด็ก รวมถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ที่มีพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า ตลอดจนภาระและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ใกล้ชิดเด็ก

ส่วนในระดับประเทศนั้น ควรมีการติดต่อหรือขอความช่วยเหลือและร่วมมือกับต่าง ประเทศในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวที่มีเด็กพัฒนาการบกพร่องหรือล่าช้า และร่วมกัน ทำวิจัยหรือหาแนวทางในการป้องกันภาวะบกพร่องหรือล่าช้าทางพัฒนาการ ทั้งนี้จะทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากทุกมุมโลก

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเป็นเพียงแค่ความฝันหรืออุดมคติเท่านั้น หากมนุษย์ยังให้คำ จำกัดความของคำว่า “มนุษย์” อย่างมีเงื่อนไข เลือปฏิบัติหรือเห็นคุณค่าและลงทุนในการพัฒนา สิ่งต่าง ๆ โดยยึดหลักผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับคืนมา โดยละเลยต่อหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งแท้ จริงแล้ว หากไม่ว่า การทุ่มเทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยไม่ขึ้นอยู่กับการว่ามนุษย์ผู้นั้น จะพิการ

หรือมีความบกพร่องทางพัฒนาการก็ตาม เป็นการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่สภาพจิตใจ
ของคนสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และก้าวหน้าต่อไป
ในอนาคต